

ΓΡΗΓΟΡΗΣ Δ. ΣΙΟΥΡΟΥΝΗΣ ΚΑΙ ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΔΥΟ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ ΒΡΑΒΕΙΑ

Λείπουν βασικές υποδομές στα ελληνικά Πανεπιστήμια

Το «Ανοιχτό MBA» έχει την τιμή να έχει φιλοξενήσει με άρθρα και συνεντεύξεις τους ορισμένους από τους πλέον διακεκριμένους και καθιερωμένους οικονομολόγους στον κόσμο. Σήμερα αποφασίσαμε να συζητήσουμε με δύο νέους Έλληνες οικονομολόγους που έχουν πρόσφατα βραβευτεί για το έργο τους. Οι Γρηγόρης Δ. Σιουρούνης (αριστερά) και Ηλίας Παπαϊωάννου βραβεύτηκαν ως νέοι οικονομολόγοι από την European Economic Association το 2005 και φέτος έλαβαν το βραβείο Austin Robinson Memorial Prize από τη Royal Economic Society. Η εργασία τους πάνω στην οικονομική σχέση δημοκρατίας και ανάπτυξης τους χάρισε διεθνή αναγνώριση. Ο Γρηγό-

ρης Σιουρούνης εργάζεται σήμερα ως λέκτορας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου στο Τμήμα Οικονομικών. Γεννήθηκε σε ένα πολύ μικρό χωριό, τον Ασπρόκαμπο, κοντά στη Νεμέα και α-

ποφοίτησε πρώτος από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Με υποτροφίες έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην Αμερική (Iowa State University) και στην Ισπανία (Universitat Pompeu Fabra), ε-

νώ ολοκλήρωσε το διδακτορικό του στο London Business School. Κατόπιν δούλεψε ως υπεύθυνος παγκοσμίως για την ποσοτική έρευνα σε συναλλαγματικές ισοτιμίες στην Barclays Capital στο Λονδίνο. Ο Ηλίας Παπαϊωάννου είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Dartmouth College της Αμερικής και εταίρος ερευνητής του CEPR. Σπούδασε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, έκανε μεταπτυχιακά στη Δημόσια Διοίκηση με εξειδίκευση στα Οικονομικά στο Πανεπιστήμιο Columbia της Νέας Υόρκης και ολοκλήρωσε το διδακτορικό του στο London Business School. Μετά το διδακτορικό του δούλεψε για δύο χρόνια στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στη Φρανκφούρτη.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ:
ΦΑΙΔΩΝ Γ.Λ. ΚΥΔΩΝΙΑΤΗΣ

Μιλάτε για τη δημοκρατία και την οικονομική ανάπτυξη. Πώς ορίζετε την οικονομική ανάπτυξη; Επίσης, υπάρχουν ποιοτικά χαρακτηριστικά για τη δημοκρατία ή ως δημοκρατία ορίζετε ένα συγκεκριμένο μοντέλο;

Γρηγόρης Δ. Σιουρούνης: Στις περισσότερες μελέτες η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας ορίζεται ως ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αυτό ισχύει και στη δική μας περίπτωση. Η δημοκρατία, όπως γράφει και ο Robert Dahl, σημαίνει διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικούς ανθρώπους και σε διαφορετικές εποχές.

Εμείς, αντί να δώσουμε έναν τυπικό ορισμό για τη δημοκρατία, προτιμήσαμε, χρησιμοποιώντας οκτώ διαφορετικές ιστορικές πηγές και μελετώντας κάθε χώρα ξεχωριστά να δούμε εάν και κατά πόσο πληρούνται τέσσερα κριτήρια: εάν οι εκλογές ήταν ελεύθερες και δίκαιες σύμφωνα με διεθνείς παρατηρητές, εάν τα κοινωνικά δικαιώματα και οι ελευθερίες έγιναν σεβαστά κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας, εάν είχε δικαίωμα ψήφου η πλειονότητα των πολιτών και εάν το αποτέλεσμα έγινε σεβαστό από όλους και οδήγησε σε μια πραγματικά νέα διακυβέρνηση. Ένα στοιχείο, στο οποίο δώσαμε ιδιαίτερη προσοχή, ήταν και η ύπαρξη σταθερότητας στη δημοκρατική διακυβέρνηση. Μια πρόσκαιρη αναλαμπή σε ένα κατά τα άλλα ολοκληρωτικό καθεστώς, όπως για παράδειγμα στη Νιγηρία στις αρχές του 1980, δεν είναι αρκετή για να κατατάξει

μια χώρα στην οικογένεια των εύρυθμων δημοκρατιών, αλλά πολύ περισσότερο δεν μπορεί να αποτελέσει σημαντική πηγή πληροφόρησης για το εάν και κατά πόσο η δημοκρατική διακυβέρνηση σχετίζεται με την οικονομική ανάπτυξη, μια και αυτήν τη συσχέτιση, όπως σημειώνει ο Friedrich Hayek, την περιμένουμε να εμφανιστεί μακροχρόνια.

Βραβευτήκατε πρόσφατα ξανά για τη μελέτη σας πάνω στη σχέση δημοκρατίας και ανάπτυξης. Τελικά υπάρχει σχέση και ποια είναι αυτή;

Ηλίας Παπαϊωάννου: Προηγούμενες έρευνες για τη σχέση δημοκρατίας και ανάπτυξης (μεταξύ άλλων και από τον διάσημο μακροοικονομολόγο του Harvard Robert Barro) είχαν δείξει ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δημοκρατίας και ανάπτυξης στη μεταπολεμική περίοδο. Για παράδειγμα, οι ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες τα τελευταία χρόνια στη Νοτιοανατολική Ασία (λ.χ. Σιγκαπούρη, Ν. Κορέα) αναπτύχθηκαν με απολυταρχικά καθεστώτα, ενώ η δημοκρατία δεν είχε άμεσα αποτελέσματα σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής.

Εμείς αποφασίσαμε να προσεγγίσουμε μεθοδολογικά το ερώτημα από μία άλλη οπτική. Αντί να συγκρίνουμε τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης ανάμεσα σε διαφορετικές (και εξαιρετικά ετερογενείς) χώρες, μελετήσαμε αν η μεταβολή κα-

θεστώτος (από δικτατορία σε δημοκρατία) οδήγησε σε αλλαγή του ρυθμού ανάπτυξης μέσα στην ίδια χώρα τα τελευταία 45 χρόνια. Μια δεύτερη καινοτομία ήταν μια νέα βάση δεδομένων για τον ακριβή χρόνο μετάβασης από τη δικτατορία στη δημοκρατία για το σύνολο των χωρών που καταγράφονται από την Παγκόσμια Τράπεζα, βασισμένοι σε πολυάριθμα ιστορικά στοιχεία.

“Οι Έλληνες...”
...που εκπονούν διδακτορικές διατριβές σε αξιόλογα ιδρύματα του εξωτερικού είναι λίγοι, αν και σταδιακά αυξανόμενοι. Αρκετοί πλέον εργάζονται σε αξιόλογα πανεπιστήμια των ΗΠΑ και της Αγγλίας

έως σήμερα μελέτες, δείχνουμε καθαρά ότι κατά τη μεταβατική περίοδο μια χώρα μπορεί να έχει πολύ χαμηλό έως και αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης. Αυτός, όμως, μετατρέπεται μακροχρόνια σε θετικό και υψηλότερο κατά 0,5%-1% σε σχέση με την περίοδο πριν από την αλλαγή. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι η δημοκρατία είναι πανάκεια και ότι πάντα θα φέρνει την πολυπόθητη ανάπτυξη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των αποτελεσμάτων μας προσφέρει η τριτοβάθμια κατάσταση στην Ζιμπάμπουε. Ενώ ο εκδημοκρατισμός της στις αρχές του '80 συντέλεσε ώστε η χώρα αυτή να γίνει φωτεινό παράδειγμα για ολόκληρη την Αφρική, από τα μέσα της δεκαετίας του '90, όταν ο πρόεδρος Mugabe κατάρχησε τις ατομικές ελευθερίες μένοντας με απολυταρχικό τρόπο στην εξουσία, οδήγησαμε σταδιακά στα σημερινά καταστροφικά οικονομικά

αποτελέσματα (υπερπληθωρισμός και καθολική φτώχεια) και στην κοινωνική έκρηξη, με αποκορύφωμα το πρόσφατο ξέσπασμα χολέρας.

Πόσο εύκολο είναι για έναν νέο οικονομολόγο να διακριθεί διεθνώς; Βγάζουμε καλούς οικονομολόγους;

Γρηγόρης Δ. Σιουρούνης: Σήμερα ο ανταγωνισμός έχει αυξηθεί κατακόρυφα, ειδικά όσον αναφορά τις δυνατότητες δημοσίευσης στα γνωστά διεθνή περιοδικά οικονομικών, πόσω μάλλον οι διακρίσεις από τις μεγαλύτερες ενώσεις οικονομικών της Ευρώπης, όπως η European Economic Association και η Royal Economic Society. Οι Έλληνες που εκπονούν διδακτορικές διατριβές σε αξιόλογα ιδρύματα του εξωτερικού είναι λίγοι, αν και σταδιακά αυξανόμενοι. Αρκετοί πλέον εργάζονται σε αξιόλογα πανεπιστήμια των ΗΠΑ και της Αγγλίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα από τη γενιά μας αποτελούν οι Μάριος Αγγελέτος (MIT), Βασιλική Σκρέτα (NYU), Κώστας Αρκολάκης (Yale), Στάυλος Μιχαλόπουλος (Tufts), Στάυλος Παναγιάς (Wharton), καθώς και οι φίλοι μας Χρήστος Γκένακος και Χρυσή Γιαννιτσάρου (Cambridge) και Εύη Παππά (LSE και τώρα UAB).

Είστε αισιόδοξοι με την κατάσταση στα πανεπιστήμια;

Γρηγόρης Δ. Σιουρούνης και Ηλίας Παπαϊωάννου: Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η άποψή μας για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση μοιράζεται τις ίδιες ανησυχίες που εξέφρασε πρόσφατα μια ομάδα ερευνητών στο CEPR. Οι Philippe Aghion (Harvard), Mathias Dewatripont (ECARES), Caroline Hoxby (Stanford), Andreu Mas-Colell (UPF) και Andri Sapir

(ULB) σημειώνουν πως η Ευρώπη συνολικά υπολείπεται κατά πολύ της ποιότητας πρωτογενούς έρευνας που διεξάγεται στην Αμερική (www.voxeu.org). Οι συγγραφείς συμπεραίνουν ότι καλύτερη οικονομική διαχείριση, μεγαλύτερη αυτονομία και καλύτερες αμοιβές για προσωπικό και πρωτογενή έρευνα ενισχύουν την ποιότητα της παρεχόμενης Παιδείας, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στην ποιότητα της παραγόμενης έρευνας. Είναι χαρακτηριστικό πως η Αμερική δαπανά κατά κεφαλήν 25.000 ευρώ τον χρόνο περισσότερα στην ανώτατη εκπαίδευση από ό,τι η Ευρώπη των 25! Δυστυχώς η κατάσταση στα ελληνικά πανεπιστήμια είναι ακόμα χειρότερη, αφού σε αυτά φαίνεται να απουσιάζουν βασικές υποδομές. Ελπίζουμε, πάντως, ότι με συνεννόηση και αλλαγή πολιτικής από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς η χώρα μας θα πρωτοστατήσει στα εκπαιδευτικά πράγματα των Βαλκανίων.

Έχουμε μετρήσιμα αποτελέσματα στο κατά πόσο η διαφθορά επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη;

Ηλίας Παπαϊωάννου: Αν και φαίνεται εύκολο, είναι αρκετά περίπλοκο να μετρήσουμε την άμεση επίδραση της διαφθοράς στην ανάπτυξη. Οι περισσότερες εκτιμήσεις από πρωτοπόρους οικονομολόγους, όπως οι Robert Hall (Stanford), Daron Acemoglu (MIT), Andrei Shleifer (Harvard) και από τον καθηγητή μας Antonio Ciccone (UC Berkeley και τώρα UPF) δείχνουν ότι η διαφθορά και η χαμηλή ποιότητα άλλων δομών έχουν μια αιτιώδη συνάφεια με την οικονομική ανάπτυξη.

Εξαιρετικά ανησυχητική η οικονομική κατάσταση

Μιλώντας για ανάπτυξη, πώς βλέπετε την πρόσφατη οικονομική κατάσταση; Υπάρχει κάποιος λόγος να είμαστε αισιόδοξοι για το άμεσο μέλλον;

Ηλίας Παπαϊωάννου και Γρηγόρης Δ. Σιουρούνης: Η κατάσταση είναι εξαιρετικά ανησυχητική, καθώς οι συνθήκες στον χρηματοοικονομικό τομέα και στην πραγματική οικονομία είναι απογοητευτικές. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η κατάσταση είναι ακόμα χειρότερη λόγω του υπέρογκου και συνεχώς αυξανόμενου δημόσιου χρέους, του ακριβότερου στην ευρωζώνη κόστους δανεισμού και του εκτός ελέγχου ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Όλα αυτά είναι δείγμα της χρόνιας έλλειψης πραγματικών μεταρρυθμίσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα και στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών, με αποτέλεσμα τη σημαντική υποχώρηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας.

Σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχει μια πιο αισιόδοξη νότα, ένεκα της άμεσης και αποφασιστικής αντίδρασης των μεγάλων κεντρικών τραπεζών (FED, ECB, BoE) και της επερχόμενης δημοσιονομικής επέκτασης. Ο νεοεκλεγείς Πρόεδρος Barak Obama επέλεξε ένα οικονομικό επιτελείο, όπου συμπεριέλαβε μερικά από τα καλύτερα μυαλά της Αμερικανικής Ακαδημαϊκής Κοινότητας (Christina Romer, Larry Summers κ.ά.) και της οικονομίας (Paul Volker, Tim Geitner), κάτι που βοήθησε ιδιαίτερα στο να μειωθεί σημαντικά η αβεβαιότητα στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων.